

Sammenligne bibeloversettelser

Sist oppdatert: 11. november 2003

Idé

Her har vi samlet de aller fleste bibelstedene som nevnes på forrige temaside, «Hva tror Jehovas vitner på?». Men nå skal vi se nærmere på to forskjellige oversettelser av de samme bibelstedene for å få et dypere innblikk i den prosessen det er å oversette noe fra et språk til et annet. Vi skal her nøye oss med to forskjellige oversettelser: Det Norske Bibelselskaps oversettelse fra 1978 (den som pr. idag er i bruk på Bibelen.no), og en utgivelse fra samme forlag anno 1947. Vi skal også komme med forslag til filosofiske temaer som dere med fordel kan komme inn på når dere diskuterer tolkningen av bibelstedene.

Fremgangsmåte

Del klassen opp i fire like store grupper. Gi dem ett eller flere oversettelsespar og gi dem så ca. 15 minutter til å diskutere tekstversjonene seg imellom. Deretter presenterer én (eller flere) fra hver gruppe de tanker gruppen gjorde seg under granskningen av de to versjonene. Generelle temaer som læreren kan fokusere på under fellessamtalen er:

- Synes du en av oversettelsene er bedre enn den andre? Hvorfor? Hva gjør en oversettelse bedre enn en annen?
- Spiller det noen rolle om språket er moderne eller gammeldags? Får vi et annet inntrykk av innholdet når det er skrevet på eldre norsk? Går noe av innholdet tapt i den nye oversettelsen? Går noe tapt i den gamle oversettelsen?
- Får du et klarere bilde av hva Bibelen egentlig sier når du studerer flere oversettelser? Er det best å lese den nye oversettelsen først og så den gamle eller omvendt? Hvorfor?

Tekstversjoner med tolkningsspørsmål og ideer til filosofiske samtaler

Salme 83,19

Ny:

«Måtte de skjønne at du alene, du som har navnet Herren, er Den Høyeste over hele jorden.»

Gammel:

«Og la dem kjenne at du alene har navnet Herre, den Høieste over all jorden.»

Tolkningsspørsmål:

- Er det ikke ganske stor forskjell på å «skjønne» og å «kjenne» noe? Eller er kanskje ikke forskjellen så stor når det kommer til stykket?
- Betrakt setningsbygningen i de to oversettelsene, hvilken versjon synes du klinger best? Hvilken er enklest? Sier de nøyaktig det samme? Er det enkleste alltid det beste?

Ideer til filosofiske samtaler:

- Hva innebærer det å være «den høyeste»? Betyr det først og fremst at alle må se opp til deg

(både i bokstavelig og overført betydning)? Eller betyr det at ikke noe kan tenkes som er større (eller mektigere)? Eller betyr det at du er en del av alt som er mindre enn deg selv?

1. Timoteus 2,5-6

Ny:

«For det er én Gud og én mellommann mellom Gud og mennesker: mennesket Kristus Jesus, som gav seg selv som løsepenge for alle. Slik var hans vitnesbyrd da tiden var inne...»

Gammel:

«For det er én Gud og én mellommann imellem Gud og mennesker, mennesket Kristus Jesus, han som gav sig selv til en løsepenge for alle, et vidnesbyrd i sin tid...»

Tolkningsspørsmål:

– I den nye oversettelsen står det at Jesus ga vitnesbyrd «da tiden var inne», i den gamle står det at han ga «et vitnesbyrd i sin tid». Dette er to ganske ulike beskrivelser. Kan du komme på en tredje måte å si dette på som rommer de to beskrivelsene i seg?

Ideer til filosofiske samtaler:

– Det står at det bare er én Gud og bare én mellommann (Jesus) mellom Gud og mennesker. Hvordan vet vi at det bare finnes én Gud? Eller er dette noe vi bare må tro? Finnes det grunner for å anta at det bare er én Gud? Grunner for å anta at det bare er én mellommann?

Romerne 5,12-13-14-15-16-17-18

Nytt vers 12:

«La oss sammenligne dette med det som skjedde da synden kom inn i verden. Synden kom på grunn av ett menneske, og med den kom døden. Og døden rammet alle mennesker, fordi alle syndet.»

Gammelt vers 12:

«Derfor, likesom synden kom inn i verden ved ett menneske, og døden ved synden, og døden således trengte igjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle —»

Tolkningsspørsmål:

– Her har vi med to svært forskjellige versjoner å gjøre. Den nye utgaven er «omskrevet» i et forsøk på å gjøre innholdet lettere tilgjengelig. Synes du de har lyktes? Sier de to versjonene egentlig det samme eller egentlig noe forskjellig?

Ideer til filosofiske samtaler:

– Det står at synden og døden kom inn i verden samtidig. Før Adam bragte synden inn i verden, fantes altså ikke døden. Hva synes du om denne tanken? Hvordan hadde verden vært hvis døden ikke fantes? Skulle du ønske at alle mennesker som lever på jorden forble levende til evig tid?

Nytt vers 13:

«Synden var i verden også før loven kom. Og selv om synden ikke blir regnet som synd der det ikke er noen lov...»

Gammelt vers 13:

«...for vel var det synd i verden før loven, men synden tilregnes ikke hvor det ingen lov er;»

Tolkningsspørsmål:

– Legg merke til hvordan de to oversettelsene bygger setningene på hver sin måte (syntaks), hvordan vil du beskrive forskjellen mellom de to versjonene?

Nytt vers 14:

«...hersket likevel døden fra Adam til Moses også over dem som ikke hadde begått noe lovbrudd slik som Adam. Adam står her som et motstykke til ham som skulle komme.»

Gammelt vers 14:

«...men allikevel hersket døden fra Adam til Moses også over dem som ikke hadde syndet i likhet med Adams overtredelse, han som er et forbillede på den som skulde komme.»

Tolkningsspørsmål:

– Hva er forskjellen på «lovbrudd» og «overtredelse»?
– Hva er forskjellen på «motstykke» og «forbillede»? Er ikke dette egentlig to helt forskjellige begreper?

Ideer til filosofiske samtaler:

– Også de som ikke hadde begått noe lovbrudd måtte lide døden fordi Adam hadde bragt synden inn i verden. Kan du komme på andre eksempler hvor uskyldige må lide for feil som andre begår? Hvem skal man straffe når den som har begått forbrytelsen ikke lenger lever?

Nytt vers 15:

«Men det er likevel annerledes med Guds nådes gave enn med Adams fall. På grunn av den enes fall måtte mange mennesker dø. Men Guds nåde er uendelig mye større: Den er en gave, og den gis til de mange i rikt mål på grunn av det ene menneske Jesu Kristi nåde.»

Gammelt vers 15:

«Men ikke er det med nådegaven således som med fallet; for er de mange død ved den enes fall, da er meget mere Guds nåde og gaven i det ene menneske Jesu Kristi nåde blitt overvettes rik for de mange.»

Tolkningsspørsmål:

– Den nye versjonen sier (i siste setning) at Guds nåde gis til de mange «i rikt mål», altså: Gud fordeler nåden rikelig og generøst blant folk. Den gamle versjonen hevder noe litt annet, den sier at Guds nåde er «blitt overvettes rik» for de mange, altså at nåden er blitt til noe rikt hos folk. Den nye versjonen beskriver hvordan Gud gir noe til menneskene, den gamle versjonen beskriver hvordan gaven mottas av menneskene. Kan du se at dette utgjør en forskjell? Hvordan kan vi vite hvilken versjon som er riktig?

Ideer til filosofiske samtaler:

– Guds nåde kommer til oss gjennom Jesus, det er Bibelens budskap til den kristne (eller til den som vurderer å bli kristen). Det betyr at veien til Gud går gjennom Jesus. Kan det finnes

andre veier til Gud, tror du? Isåfall, betyr dette at den som mener dette derfor ikke kan bli kristen?

Nytt vers 16:

«Og det er annerledes med gaven enn med den enes synd. For dommen over én mann førte til fordømmelse, men nådens gave førte til frifinnelse, enda det var mange som hadde falt.»

Gammelt vers 16:

«Og ikke er det med gaven således som det blev da én syndet; for dommen blev til fordømmelse for éns skyld, men nådegaven til frifinnelsesdom for mange falls skyld.»

Tolkningsspørsmål:

– Se på den første setningen: den nye versjonen sier det «det er annerledes» mens den gamle sier «ikke er det således (slik)». Er det forskjell på å si at noe er annerledes og å si at noe ikke er likt?

Nytt vers 17:

«Døden fikk herredømme på grunn av et eneste menneskes fall. Hvor mye mer skal da ikke de eie livet og få herredømme ved den ene, Jesus Kristus, de som tar imot Guds store nåde og rettferdighetens gave.»

Gammelt vers 17:

«For kom døden til å herske ved den ene på grunn av den enes fall, så skal meget mere de som får nådens og rettferdighets-gaven overvettets rikdom, leve og herske ved den ene, Jesus Kristus.»

Tolkningsspørsmål:

– Forsøk å beskrive forskjellene mellom versjonene. (Tips: forskjell mellom å «få» og å «ta imot» nåden, forskjell mellom «rettferdighetens gave» og «rettferdighets-gavens overvettets rikdom»)

Nytt vers 18:

«Altså, likesom én manns fall ble til fordømmelse for alle mennesker, så fører én manns rettferdige gjerning til frifinnelse og liv for alle.»

Gammelt vers 18:

«Altså: likesoms éns fall ble til fordømmelse for alle mennesker, således blev også éns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker;»

Tolkningsspørsmål:

– Er det noen forskjell mellom «frifinnelse og liv for alle» og «livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker»?

Ideer til filosofiske samtaler:

– På grunn av Adam ble alle mennesker etter ham dødelige. På grunn av Jesus fikk alle

mennesker etter ham evig liv. Hvordan ville livet vært på jorden dersom vi tenker oss at hverken Adam eller Jesus hadde levd (og spilt de roller som Bibelen sier at de gjør)?

Efeserne 5,25

Ny:

«Dere menn skal elske hustruene deres, slik Kristus elsket kirken og gav seg selv for den...»

Gammel:

«I menn! elsk eders hustruer, likesom Kristus elsket menigheten og gav seg selv for den,»

Tolkningsspørsmål:

– Den nye versjonen sier at Jesus elsket «kirken», den gamle at Jesus elsket «menigheten». Er det noen betydningsforskjell her?

Ideer til filosofiske samtaler:

– Jesus elsket kirken og ga seg selv for den. Så oppfordres mennene til å elske hustruene sine på samme måte. Hva vil det si å gi seg selv til et annet menneske?

Johannes 18,36-37

Ny:

«Jesus svarte: «Mitt rike er ikke av denne verden. Var mitt rike av denne verden, hadde mine menn kjempet for meg, så jeg ikke skulle bli overgitt til jødene. Men mitt rike er ikke herfra.» «Så er du da konge?» sa Pilatus. «Du sier det,» sa Jesus. «Jeg er konge. For å vitne om sannheten er jeg født, og derfor er jeg kommet til verden. Hver den som er av sannheten, hører min røst.»»

Gammel:

«Jesus svarte: Mitt rike er ikke av denne verden; var mitt rike av denne verden, da hadde mine tjenere stridt for at jeg ikke skulde bli overgitt til jødene; men nu er mitt rike ikke av denne verden. Pilatus sa da til ham: Så er du da dog konge? Jesus svarte: Du sier det; jeg er konge. Jeg er dertil født og dertil kommet til verden at jeg skal vidne for sannheten. Hver den som er av sannheten, hører min røst.»

Tolkningsspørsmål:

– Er det noen forskjell mellom det å «kjempe for meg» og det å «stride for at jeg»?

– Er det noen forskjell mellom «ikke herfra» og «ikke av denne verden»?

Ideer til filosofiske samtaler:

– «Vanlige» konger regjerer over land eller stater. Jesus var konge over et himmelsk land. Hans oppgave var å vitne om sannheten. Kan vi tenke oss at også en «vanlig» konge ser som sin oppgave å vitne om sannheten? Hvilken sannhet dreier det seg isåfall om? Kan en jordisk konge også være konge over et himmelsk land? I tilfelle, hvorfor ikke?

Johannes Åpenbaring 14,1-4

Ny:

«I mitt syn fikk jeg se Lammet stå på Sions berg og sammen med det de 144 000 som hadde Lammets navn og dets Fars navn skrevet på pannen. Fra himmelen hørte jeg en lyd som bruset av veldige vannmasser og som drønnet av sterk torden. Og lyden var som når

harpespillere spiller på sine harper. Foran tronen og de fire vesener og de eldste synger de en ny sang, en sang som ingen kunne lære uten de 144 000, de som er frikjøpt fra jorden. Det er de som ikke har besmittet seg med kvinner, for de er som jomfruer. Det er de som følger Lammet hvor det så går. Det er de blant menneskene som er frikjøpt for å være en første frukt for Gud og Lammet.»

Gammel:

«Og jeg så, og se, Lammet stod på Sions berg, og med det hundre og fire og firti tusen, som hadde dets navn og dets Faders navn skrevet på sine panner. Og jeg hørte en røst fra himmelen som lyden av mange vann og som lyden av en sterk torden, og røsten jeg hørte, var som av harpespillere som spilte på sine harper. Og de sang en ny sang for tronen og for de fire livsvesener og de eldste, og ingen kunde lære sangen uten de hundre og fire og firti tusen, de som er kjøpt fra jorden. Disse er de som ikke har gjort seg urene med kvinner; for de er som jomfruer. Disse er de som følger lammet hvor det går. Disse er kjøpt fra menneskene til en førstegrøde for Gud og lammet.»

Tolkningsspørsmål:

- Den nye versjonen taler om en «lyd», den gamle om en «røst»
- Den nye versjonen sier at de sang en sang «foran» tronen osv., gammel versjon at de sang en sang «for» tronen osv.
- Hva er forholdet mellom «frikjøpt fra jorden» og «kjøpt fra jorden»?
- Hva er forholdet mellom «besmittet» og «uren»?

2. Peter 3,13

Ny:

«Men vi ser fram til det han har lovt: en ny himmel og en ny jord, hvor rettferdighet bor.»

Gammel:

«Men vi venter etter hans løfte nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor.»

Tolkningsspørsmål:

- Forholdet mellom det å «se frem til» noe vs. det å «vente på (etter)» noe?

Johannes Åpenbaring 21,4

Ny:

«Han skal tørke bort hver tåre fra deres øyne, og døden skal ikke være mer, heller ikke sorg eller skrik eller smerte. For det som før var, er borte.»»

Gammel:

«...og han skal tørke bort hver tåre av deres øine, og døden skal ikke være mere, og ikke sorg og ikke skrik og ikke pine skal være mere, for de første ting er veket bort.»

Tolkningsspørsmål:

- «Det som før var, er borte» vs. «de første ting er veket bort»: «de første ting» er ikke det samme som alt som har eksistert tidligere? Er det ikke også forskjell på at noe «er borte» og at noe er «veket bort»?

Johannes Åpenbaring 20,6

Ny:

«Salig og hellig er den som har del i den første oppstandelse. Over dem har den annen død ingen makt. De skal være Guds og Kristi prester og herske med ham i tusen år.»

Gammel:

«Salig og hellig er den som har del i den første oppstandelse; over den har den annen død ikke makt, men de skal være Guds og Kristi prester og regjere med ham i tusen år.»

Tolkningsspørsmål:

- Forskjell mellom «over dem» (flertall) og «over den» (entall)?
- Forskjell mellom «ingen makt» og «ikke makt»?
- Forskjell mellom det å «herske» og det å «regjere»?

Johannes Åpenbaring 7,10-11-12-14-17

Nytt vers 10:

«Og de ropte med høy røst: Seieren tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet.»

Gammelt vers 10:

«...og de ropte med høi røst og sa: Frelsen tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet!»

Tolkningsspørsmål:

- Er «seier» det samme som «frelse»?
- Kan slutten av setningen misforstås? Her er to tolkningsmuligheter: «Seieren/frelsen tilhører vår Gud og Lammet. Gud sitter på tronen.» og «Seieren/frelsen tilhører vår Gud, som sitter på tronen og på Lammet»!

Nytt vers 11:

«Alle englene, som stod i en krets om tronen og de eldste og de fire vesener, kastet seg ned for tronen med ansiktet mot jorden og tilbad Gud og sa:»

Gammelt vers 11:

«Og alle englene stod omkring tronen og om de eldste og om de fire livsvesener, og de falt ned for tronen på sitt åsyn og tilbad Gud og sa:»

Tolkningsspørsmål:

- Å «kaste seg ned» er vel ikke helt det samme som å «falle ned»?

Nytt vers 12:

«Amen. All lov og pris og visdom, takk og ære, makt og velde tilhører vår Gud i all evighet. Amen.»

Gammelt vers 12:

«Amen! Velsignelsen og prisen og visdommen og takken og æren og makten og styrken tilhører vår Gud i all evighet! Amen.»

Tolkningsspørsmål:

- Ny versjon har tilføyd «all» foran, dermed sies det uttrykkelig at det ikke kan finnes noen lov, pris, visdom osv. som ikke tilhører Gud, dette sies ikke uttrykkelig i den gamle versjonen?
- Forholdet mellom «velde» og «styrke»?

Nytt vers 14:

««Herre,» svarte jeg, «du vet det.» Da sa han til meg: «Dette er de som kommer ut av den store trengsel, og som har vasket sine klær og gjort dem hvite i Lammets blod.»

Gammelt vers 14:

«Og jeg sa til ham: Herre! du vet det. Og han sa til mig: Dette er de som kommer ut av den store trengsel, og de har tvettet sine kjortler og gjort dem hvite i Lammets blod.»

Tolkningsspørsmål:

- Ny versjon sier at de vasket sine klær, gammel versjon nevner bare kjortlene (kappene). Hva tror du er den riktige tolkningen ut fra det som står her?

Nytt vers 17:

«For Lammet, som står midt foran tronen, skal være deres hyrde og føre dem til kilder med livets vann, og Gud skal tørke bort hver tåre fra deres øyne.»

Gammelt vers 17:

«...for Lammet, som er midt for tronen, skal vokte dem og føre dem til livsens vannkilder, og Gud skal tørke bort hver tåre av deres øine.»

Tolkningsspørsmål:

- Uttrykkene «kilder med livets vann» og «livets (livsens) vannkilder» betyr ikke nøyaktig det samme. Forsøk f.eks. å erstatte «liv» med «skole», «vann» med «fag» og «kilder» med «planer» så ser du lettere forskjellen: «planer med skolens fag» er ikke helt det samme som «skolens fagplaner»... Eller erstatt «liv» med «barn», «vann» med «leke» og «kilder» med «plass», da får vi: «barnas lekeplass» og «plass med barneleker»...

2. Timoteus 3,1-5

Ny:

«Du skal vite at i de siste dager skal det komme vanskelige tider. For da vil menneskene være egoistiske, glade i penger, fare med skryt, være overmodige, snakke stygt om andre, være ulydige mot foreldre, utakknemlige, uten respekt for det hellige, ukjærlige og uforsonlige, fare med sladder, mangle selvbeherskelse, være rå, likegyldige for det gode, svikefulle, oppfarende, innbilske. De elsker lystene høyere enn Gud. I det ytre har de gudsfrykt, men de forneker dens kraft. Vend deg bort fra slike folk!»

Gammel:

«Men dette skal du vite at i de siste dager skal det komme vanskelige tider. For menneskene skal da være egenkjærlige, pengekjære, stortalende, overmodige, spottende, ulydige mot foreldre, utakknemlige, vanhellige, ukjærlige, upålitelige, baktalende, umåtelige, umilde, uten

kjærlighet til det gode, svikefulle, fremfusende, opblåste, slike som elsker sine lyster høiere enn Gud, som har gudfryktighetens skinn, men forneker dens kraft – og disse skal du vende dig fra.»

Tolkningsspørsmål:

– Sammenlign de to beskrivelsene av menneskes laster i de siste dager. Hva har skjedd i overgangen fra gammel til ny oversettelse? Er f.eks. det å være «uforsømlig» det samme som å være «upålitelig»?